

RUDOLF BERNER

Jag är född i Västergötland alldeles intill staden Skövde och har under större delen av mitt liv varit sysselsatt med att vara mig själv. Det är klart att då man redan i 15-årsåldern går på luffen blir det så att man känner kommer att syssla med allt möjligt djävulskap. Så småningom hamnade jag i målaryrket, blev helt enkelt plankstrykare. Som sådan jobbade jag i Halmstad, Uddevalla, Göteborg, Västervik, Nässjö, Södertälje, Sundbyberg, Stockholm och diverse andra ställen.

Kom du tidigt i kontakt med arbetarrörelsen?

Jag vet inte riktigt. Det var genom farsan, men egentligen var jag alldeles för liten när jag var hemma för att förstå något av det hela. Förresten var jag förbannad på farsan och ville inte ha med honom att göra. Jag tyckte att han tog emot mig illa när jag kom tillbaka sen jag tillbringat mina första levnadsår hos en faster i Södermanland.

Sedan jag börjat måla kom jag att tillhöra Målarförbundet. När jag kom till Uddevalla fanns där en målarförening som kostade en krona i vecka. R Pengarna söp dom sedan upp på en julfest. Jag agiterade för en riktig fackförening och där fanns några förnuftiga personer som gick in för samma sak. När idén äntligen slog igenom blev dom - du vet hur syndare som omvänder sig blir - så satans energiska så det var inte klokt. Jag kände mig helt plötsligt som en främling i sällskapet och for därifrån.

Nästa år tidigt på våren kom jag tillbaka och tog ett jobb som nästan ingen annan ville ha. Vi skrapade och gjorde iordning ångbåten Bohuslän, ett skitjobb, och det var kallt och djävligt på alla sätt. Jag hade inte ett lusöre och skorna var trasiga. Första dan vi jobbade där började det snöa så in i helvete. Jag hade som sagt var inga pengar, men gubbarna

ställde upp och ordnade kredit åt mig i matserveringen på Folkets hus. Sedan fick jag låna ett par galoscher av en kille som hade hela skor. När jag satt där i Folkets hus och kökade gröt på kredit kom det in en lite halvt invalidiserad kille och sålde Brand. Det var den gamle Stensprängaren Read Ljungberg. Jag sa att jag har inga pengar utan käkar här på kredit. Det gör ingenting, sa han, du får den här på kredit också. Jag stoppade på mig tidningen och sen när jag kom hem till den där djävla kvarten där vi bodde började jag läsa. Där fanns mycket som jag länge hade tyckt och tänkt och inte kunnat formulera för mig själv och inte funnit någon annanstans. Det gjorde att jag gick med i Uddevallas anarkistiska eller ungsocialistiska klubb, som den hette.

De blev följaktligen en helfrälst anarkist.

Nej så enkelt är det inte. Vi kom i tvist om något som jag har ett dunkelt minne av. Det var visst ett ställningstagande till AK-jobbarnas strejk på Lanevägen. Jag tackade för mig och gick in i Uddevallas LS i stället. Sedan packade jag mina prylar och gick och kom till Nässjö, där jag fick jobb på ett bygge. Det var, om jag inte minns fel, i oktober 1931. När bygget var färdigt fanns inget mera att göra och jag luffade till Stockholm. Jag hade då redan börjat skriva notiser och mötesrapporter i Arbetaren om tillståndet i Nässjö, där vi slogs mot polis och sockenbor i brokig blandning. Jag var också kommissionär för Brand.

I Stockholm blev jag boende på Brands stora redaktionsbord. Jag sov där bland pappershögarna, omgiven av ~~den~~ restupplagan av Georg Brantings stora verk om Zacco och Vanzetti. Emil Manus, som var redaktör för Brand, hänvisade alltid till detta värdefulla bok innehav när han behövde låna någon femtilapp för att få loss till papper för att trycka nästa nummer av Brand. Han ringde ofta upp Georg Branting och sa att han tyckte att det skulle vara lämpligt att han inköpte några ex emplar av restupplagan. Han använde liknande påtryckningar på de gamla syndikalisterna Casparsson

och Severin som hamnat på välbetalda jobb i LO och ryckte, när det satt djävligt illa till, loss en och annan femtilapp. Han hade god hjälp av typograftidningens dåvarande redaktör Nils Wessel, som hade gamla förankringar i den anarkistiska rörelsen.

Jobbade þ du mest åt anarkisterna...

Ja visst. Man bodde ju hos dem. En och annan gång kunde man placera nånting i Arbetaren och fick 1:50 å 2 kronor som honorar. Man var ju van å sedan luffaråren att suga på ramarna. Det var liksom inget märkvärdigt med det.

Sedan stack jag , det var väl i december 1931 vill jag minnas, till de tyska kamraternas illegala kongress som hölls under julhelgen i Berlin. Varken förbundet eller Stockholms anarkistiska förening hade några pengar för att skicka en representant. Jag som sålt en artikel till Fönstret och fått en hel tia åtog mig att resa. Förresten var det inte jag som sålt artikeln. Det var Emil Manus å som gjorde det. Jag hade sagt till honom att nu får du för tusan betala honorar för jag behöver laga skorna. Jag vill ha två kronor för den. Han tittade på den och sa att den ska jag placera i Fönstret så får du lite bättre betalt för den. Jag kommer inte ihåg hur jag sedan bar mig åt för att få nån djävla lapp under skorna, men på något sätt måste det ha gått.

Då jag på ett möte erbjöd mig att sticka till Berlin skramlade dom ihop lite pengar. Det fanns en del medlemmar som hade jobb och som kunde offra nån krona. Jag gav mig iväg på min första utlandsresa och kom både till kongressen i Berlin och tillbaka.

En av medlemmarna i Stockholms LS, gamle hemtrevlige K.V. Karlsson, som bodde i en vindskupa på Måster Samuelsgatan, hade en liten motorverksådd på Jungfrugatan. Där vart det lite jobb med reparationsarbeten då och då så man fick lite att göra. Ett tag målade Emil Lange och jag en villa som höll på att byggas i Sundbyberg. Vi satte igång när nedre våningen var

Rudolf Berner, sid. 4.

klar och målade medan snickarna höll på i övervåningen. Vi bäddade med hyvelspån på golvet och bodde därute under tiden.

En gång när jag hade det som mest taskigt och bodde i en skrubbe vid Västerlånggatan 68 i Gamla stan vann jag hela 100 spänn på en pristävling i Dagens Nyheter. Jag satt på ABF:s kafé nere på Bryggaregatan när jag fick veta det. Det var en lycklig dag både för mig och kompisarna. Sedan dess har jag aldrig vunnit något.

Det var väl stor arbetslöshet i stan på den tiden.

Ja för farao! Det var långa köer både utanför AK:s lokaler utanför Folkets hus på Barnhusgatan och utanför stadsmissionen och Frälsningsarmén. Jag stod inte i någon kö. Antingen höll man till på Brand eller i Ka Klara Folkets hus. Man var alltid upptagen med att förbättra världen och med att sätta fräs på den revolutionära glöden. Man hade alltid mycket att göra, satt och skrev eller hjälpte till på Brands tryckeri för att lära sig det typografiska.

Var fanns ~~en~~ det tryckeriet?

Det låg på Ölandsgatan 18 på Söder. Det var alla tiders tryckeri. På nedre botten fanns det två rum. I det ena fanns sätteriet och i det andra tryckpressen. Antagligen hade det en gång i tiden varit en butiklokal. Redaktionen och förlaget låg en trappa upp. Det var en vanlig bostadslägenhet på två rum och kök. I köket bodde chefredaktören Emil Manus. Mellanrummet där det fanns ett stort skrivbord och en gammal skrivmaskin fungerade som redaktion. I det andra rummet, som dominerades av ett packbord och en massa hyllor, var förlaget inrymt. På packbordet kunde tre eller fyra kinesa och gjorde det också. Man låg på gamla tidningar.

Det var tydligen en del bohomer som samlades där.

Ja så var det. Det var i alla fall inte så många om man tänker efter. Men där fanns ofta Charlie Almlöf, den tokfan, och den italienske anarkisten Alfredo de Santa, som på sätt och vis var en underlig figur och som aldrig lärde sig riktig svenska. Han fungerade ibland som fotograf. Jag minns en rolig historia. Han kom upp en dag och ville bjuda på kaffe, vilket var ~~fäxxåxxxxxzzzz~~ förvånansvärt därför att han sällan eller aldrig hade några pengar. Jag sa: ~~Vaxfåxxzhuu~~ Va fan har du fått pengar från? Jo, svarade han, jag åka spårvagn. Jag se man sitta där, portmonnä ligga där, jag sitta här. Jag ämta portmonnä. Detta var förklaringen till det plötsliga välståndet.

~~Sedanxxxxzzzzdenzizuzienskexxxxxxxxzzzz~~
Sedan när den italienske generalen Balbo skulle göra Sverige äran av ett besök organiserade vi en talkör som skulle göra honom medveten om att han inte var välkommen. Regin sköttes av Charlie Almlöf och det språkliga skulle Alfreda sköta om. Vi skulle samla ihop folk från Brand och Kläva Folkets hus och ställa oss utanför centralen och skrika "Abassi L'assasino Balbo!" Tyvärr hade Balbo ~~hå~~ kanske hört talas om vår påtänkta demonstration och inställde besöket.

Det var under de första åren av trettioalet som jag var väldigt engagerad i det där, skrev, joxade och var med på alla ~~amåz~~ möten. Jag satt mycket på ABF:s kafé, där Rudolf Holmö, som skrivit en bok om Socialismens etik, var vaktmästare (inte bara för kaféet utan för ABF:s ~~axgm~~ studiehem) och betraktades som ett slags inventarium. En djävligt knivig karl. Sällan hade man råd att gå på det litet dyrare Kafé Kosmopolit, där en mängfald in- och utländska tidningar fanns utlagda. Jag minns ~~att~~ en gång från hösten 1931 att jag hamnade på ett möte i Pelarsalen i Folkets hus där Carl Emil Englund läste det då otryckta manuskriptet till sina Trasiga sagor. Det var Stockholms anarkistiska förening som någon gång då och då ordnade vad den kallade halvoffentliga möten i Pelarsalen. Bredvid mig satt en person som jag tyckte verkade intressant. I en paus

Rudolf Berner, sid. 6.

frågade jag vad han hette. Helmer Grundström, sa han och frågade efter mitt namn. Rudolf Berner, sa jag. Jaså, sa han eftertänksamt, det var du som skrev på ett konstigt sätt om min diktsamling.

När mötet var slut gjorde Helmer och jag sällskap till ABF:s kafé och jag berättade om hur recensionen kommit till. Jag hade nyligen kommit till Uddevalla, berättade jag, och gick upp på Kuriren som var inrymd i en gammal fallfärdig träkåk. Där fanns två personer, chefredaktören Sahlgren och redaktionssekreteraren Eriksson, tror jag jag minnas att de hette. Sahlgren gav mig några diktsamlingar och upplyste mig om att eftersom de kommit ut på partiets förlag ~~må~~ måste vi uppmärksamma dem. Mest intresserade jag mig för Helmers diktsamling därför att det framgick att han gått på luffen och jag därför kände mig i samma båt. Jag har svårt för att komma ihåg dikter ~~må~~ men det finns vissa strofer som stannar i minnet. An idag kommer jag ihåg den strofen han skrivit om sin far: "Jag borde ha ^{stannat} ~~sk~~ hemma / och delat en odalmans börda / i stället för att flacka omkring / och skriva för husrum och föda." Dom där stroferna sätte jag som slutknorr på min recension. Sahlgren strök dom där raderna. Han förklarade detta med att det kan komma någon jäkel som inte gillar vårt parti och fråga varför i helvete stannade han inte hemma då.

När jag berättat detta sa Helmer att han tyckte att jag skulle skriva ner berättelsen och sälja den till Söndags Nisse Strix. Nja, sa jag, så jävla rolig är den inte. Jag tycker att den närmast är sorglig.

Redaktör Sahlgren var tydligen ängslig för partiets renommé.

Ja det må man säga. Han fick så småningom dygdens belöning. Blev drätsel direktör och räddade Uddevallavarvet och så vidare.

Min kontakt med H& Helmer den kvällen blev min första kontakt med Stockholms litterära värld.

Träffade du Ferlin, Martinson och dom övriga storheterna?

Rudolf Berner, sid. 7.

A Jössea, för Faraos! Ferlin, Willy Walfridsson och till och med Uno Eng träffade man. Uno dök inte upp så ofta. Man tyckte att han var en smula malplacerad i det där sällskapet. Han var alltid så elegant, prydde sig med monokel och var som en slags friherre. Harald Hammer som ritade fåglar, Emil Hagström som sporadiskt kom till stan och Rudolf Värnlund med hustru Maja visade sig ofta på ABF-kaféet och andra ställen där gänget höll till.

Vilket intryck fick du av Harry Martinson?

Uppriktigt sagt hade jag ganska liten kontakt med honom. Det var mest Moa som då och då dök upp under den tid som jag bodde på Västerlånggatan. Hon kom upp en gång och berättade om att hon var med Harry i stan och hade varit uppe på Stockholms-Tidningen och sagt att om dom inte köpte den novell av Harry som hon erbjöd skulle hon gå ut på stan och sälja sig för att sedan skrika ut detta för hela världen. ~~Blå~~ Dom köpte novellen för att bli av med henne. Jag minns en gång när hon kom upp att jag följde med henne till hotellet på Österlånggatan där dom brukade bo när dom var i stan. Moa sa till Harry att nu skulle vi gå och äta på Zum Fransiskaner. Dit kom också Gustaf Sandgren och några andra. När vi suttit där en stund sa Moa till Harry att han skulle sätta igång och sjunga. Det gjorde han. Då kom den gamla dammiga vaktmästaren och sa att det skulle vara tyst här. Varpå Moa beordrade allmänt uttåg. Jag minns att jag kom i gräl med Gustaf Sandgren om en novell som jag läst av honom i en avantgardetidning som hette Kontakt och som kom ut med bara ett nummer. Novellen, som hette "Katarinavägen en dag i april" var vad han kallade en novellistisk dagboks-rapsodi. Jag minns inte riktigt varför jag inte gillade novellen. Titeln tilltalade mig väldigt, men texten motsvarade inte det jag hade väntat.

Eu sa att Emil Hagström kom sporadiskt till stan. Han var väl en slags enstöring?

Emil, den gode brodern. Jag minns en gång då vi nyligen träffats och han hade tagit in på ett hotell uppe i Klara och ville att jag skulle följa med honom dit. Han hade dikter i alla fickor, innanför fodret i kavajen och överrocken och i en skuff som fanns i rummet. Jag tänkte att han behöver nog inte skriva en enda rad mera i sitt liv. Han var oheligt flitig. Dessutom var han en festlig broder. Jag glömmar aldrig den förmiddan jag träffade honom utanför centralposten. "Hej broder" sa han, "Har du tio öre?" - "Det har jag" sa jag. "Det ~~max~~ är rent mirakulöst" sa ~~Emil~~ Emil "därför att jag drömde i natt om att jag skulle träffa någon som ägde tio öre. Jag ~~max~~ ^{har} tjugufem öre~~xxxxxxx~~ och nu kan jag gå och äta en stångkorv special på Norma." Jag har tänkt detsamma" sa jag som ägde ytterligare några ~~xx~~ småslantar. Vi gick och åt varsin stångkorv special å trettiofem öre. Den var djäkligt sur och dåligt, värre än vanligt, så vi spydde upp alltihop när vi kom ut. Jag svor och sa att det var fan att när man äntligen fått lite käk så spyr man upp det. "Broder" sa Emil "vi har i alla fall ätit middag." Han var den personifierade sorglösheten.

Det fanns väl många andra brokiga typer också.

Ja, jag minns särskilt "Småland" som Ferlin diktat om. Han gick omkring med en stor bonderoman som skulle slå Ivar Lo:s Godnatt jord med flera hästlängder. Han bodde nämstans på Norrtullsgatan. Jag följde en gång med honom hem och kinesade i fåtöljen. Han ville att jag skulle läsa igenom manuset och säga vad jag tyckte om det. Det var ett tjockt manuskript och till min stora glädje behövde jag inte läsa alltihop. Om man tog varje stycke för sig var det inte så tokigt, men det gick inte på minsta sätt ihop. Jag plockade fram en del saker som jag tyckte var bra och strök under, men ändå gick det inte ihop.

En kväll på ABF-kaféet råkade Helmer och jag ut för skåningen Olsson. Han var ~~ixxx~~ en märklig man. Då vi satt och pratade knäckade han mig i

ryggen och frågade på bred skånska om "harren var författare". Jag pekade på Helmer och förklarade att han var det men inte jag. Han ville ha adressen till August Strindberg därför att han hade så mycket att tala med honom om. Han ansåg att Strindberg skrev alldeles för långa böcker. Kan man inte få sagt det man vill på cirka 200 sidor är man en dålig författare, deklarerade han. Han tänkte skriva en bok om den saken.

Det kändes rätt svårt att utan att alltför mycket chockera karln tala om att Strindberg dött för åtskilliga år sedan. Han tog detta som en man.

Han dök ofta upp på Pilen, där många satt och väntade på fylleslaget, d.v.s. att klockan i Klara kyrka skulle slå tre och man fick full ranson. Han åtog sig villigt att gå upp på någon redaktion och sälja något av diktarnas alster. När han kom tillbaka kunde han alltid redovisa någon femma eller tia. Efter en tid ännu försvann han från gänget. Det visade sig då att han inte sålt en enda av dikterna. Han hade några lusören på en postsparbanksbok och dom tog han ut och betalade författarna. När stälarna tog slut åkte han hem. Ryktet förtäljer att han dog på ett sanatorium några år senare.

Fridegård redovisade många erfarenheter från Klara. Var du bekant med honom?

Från början var det svårt, man tyckte att han var litegrann utanför, men senare fick jag en mycket bra kontakt med honom. Han gick inte riktigt in i g mönstret. Kring Nisse Ferlin och alla dom där. Likadant var det med Artur Lundkvist. Man fick inte någon särskild kontakt med honom. Jag träffade också Evert Kumm med hustru, som satt mycket på ABF. Det var under hans övergångstid från bondeförbundet till bolsjevikerna, eller om det nu var tvärt om. Han var på glid nånstans ~~sax~~ och gled så småningom in i socialdemokratin. Han vart nån slags höglundare och drev en fraktionspolitik inom Stockholms arbetarkommun som jag inte

riktigt känner till. Han hamnade så småningom i Småland som redaktör för Oskarshamns Nyheter och skulle prompt bli riksdagsman, men det blev han inte. Jag jobbade åt honom någon månad i Oskarström, men det var inte roligt.

Var det mycket ideologiskt snack där på ABF-kaféet och på Pilen?

Ibland var vi upptända. Jag glömmer aldrig när konstnären Georg Högberg, som senare blev utgivare för Brand, en gång kom in på ABF-kaféet. Han kom i snack med några sillénare och dom orerade om Sovjetunionen, en sjättedel av jordens yta som proletariatet övertagit. Sedan var det en massa fagert tal om arbetarklassen. Georg blev ~~färdig~~ förbannad och satte igång med den sedvanliga avhyvlingen av diktaturen i ~~ix~~ Sovjet. En av sillénarna avbröt honom och sa: "Du din jävel som inte gjort ett handtag i hela ditt liv har väl ingenting att säga!" Då reste sig Georg upp i hela sin längd och röt: "Har inte jag? Tror du inte att det fordras mycket energi för att hålla en så stor kropp som min i stillhet!" Sedan gick han. Det var den enda gång jag kan minnas som han fräst iväg en replik som verkligen gick hem. Detta hade inte sillénarna väntat sig. Dom blev alldeles tysta. Det var nog den enda sortens replik man kunde ge dem. Att diskutera med dom var omöjligt.

Georg Högberg var som jag hört en bra målare.

Ja det vete fan. Han upptäckte att det gick djävligt bra att lägga en färgklick på ett papper och sedan hålla det under vattenkran. Sedan fick det bli som det blev. Dom gjorde ett reportage om honom i Folket i Bild. Han fotograferades utsträckt på soffan med tårna utstickande ur strumporna.

Det var väl fattigt och snårigt på alla sätt för konstnärerna på den tiden?

Dom hade det knackigt. Det fordrades mycken begåvning av den som kunde hävda sig på den banan. Många, även de begåvade, gav efter och målade lätt-sålda grejer som fiskegubbar med eller utan sydväst och liknande saker. Kalle Abel och ~~kla~~ Lasse Boethius var fina målare som kunde om de bara ville. Dom ~~skänk~~ slängde drivna av fattigdomen ihop grejer som gick att sälja så där på ögonblicket.

För dom som skrev var väl fackförbundstidningarna en tillgång?

Jodå. Både Nisse, Emil och Helmer sålde till fackförbundstidningarna. Harald Hammer brukade rita någon kråka till dikterna och det ökade deras värde. Men dom blev aldrig tagna riktigt på allvar av fackförbundsgubbarna.

Det var väl mest fackförbundsordföranden eller förbundssekreteraren som fungerade som redaktörer?

Några tidningar hade riktiga redaktörer som exempelvis Metallarbetaren, där Stenbom satt, och Signalen med Lånström som var en extrem nykterist och kunde vädra sig till om man för flera dagar sedan dryckit en pilsner. Lånström, som själv skrev dikter, hade hjärta för poeterna och köpte ibland en och annan dikt.

Jag har hört talas om att det förekom hårda debatter om litterära stilar, konst och sånt i Klara Folkets hus.

Ja jag kommer mycket väl ihåg dem. Dom ordnades av anarkistiska föreningen. Dom spårade ofta ur. Både Artur Lundkvist, Gustaf Sandgren, Moa Martinson och många andra höll ångan uppe. Det kunde röra sig om ~~x~~ den nya livsstilen, om psykoanalysen och om surrealismen och liknande saker. Ofta blev det politik av alltihop.

Var det politiska intresset mer övervägande än alla andra intressen?

Tja på sätt och vis. Många hade det taskigt och tyckte att det var fel på samhället, men den politiska debatten höll sig på ett efter mitt sätt att se på ett mycket lågt plan. Det var ett djävla tjat om diverse arbetsmarknadsfrågor och om Sovjet var en riktig arbetarstat eller inte.

Minns du någon mera framträdande figur från dessa debatter?

Jag minns Gunnar Lundberg (s). Det var inte nådigt att råka ut för honom. Han kunde sina saker. Visserligen tyckte jag förbannat illa om bolsjevikerna men ibland blev Lundberg så förbaskat demagogisk att jag spontant tog parti för dem. Som match betraktad var en debatt mellan Gunnar Lundberg och bolsjevikerna alltid festlig. Dom lyckades aldrig få ner honom i skorna. Egentligen höjde sig aldrig dom där debatterna över kafédebatterna. Argumenten var lika billiga, men som folknöje hade de kanske ett visst värde.

Det fanns ju två sorters kommunister.

Ja. Sillénare och kilbommare slogs ju inbördes men kilbommarna var tåmare i debatten än sillénarna. Jag träffade inte många kilbommare. Jag sålde en gång en dikt till Folkets Dagblads helgbilaga, Lördagskvällen, som Ture Nerman redigerade. Någon annan kontakt hade jag inte. Min enda tanke om Kilbom var att han en gång råkat satsa på fel häst och ingenting högre önskade än att få komma tillbaka till socialdemokratin. Han blev som du vet också tagen till nåder.

Träffade du aldrig Nils Flyg?

Nej det tror jag inte. Han var nog en säregen person med ett stort maktbegär men jag vet inte mycket om honom.

Har du något nära minne av nazisterna?

Rudolf Berner, sid. 13.

Ja man såg dem ju på ort och ställe när man luffade i Tyskland. Här hemma såg jag väl Furugård utrustad med brunskjorta och stövlar nån gång. En grupp, Lindholmarna, höll till på Markvardsgatan. Den och dom andra nazistgrupperna satte igång med en del misslyckade upptåg. En ~~xxxx~~ nazistisk furir överföll Per Albin, som slog honom på käften och fick böta för misshandel. Det var för djävligt.

Jag såg mera av den sillénkommunistiska organisationen Röd Front. Dem gick omkring med sina blåblusar med röda bindlar. Sen kom ju nå uniformsförbudet. Jag stack till Spanien 1936.

Hörde du till de spanienfrivilliga?

Nej det gjorde jag inte. Jag kom till Spanien som journalist och bortsett från den tiden jag bodde i Madrid och hade fronten alldeles inpå mig så var jag inte mer än ett par veckor i stöten vid frontlinjerna. När jag skulle förflytta ~~xxx~~ mig från ena stadsdelen till den andra i Madrid gick jag längs ef ter frontlinjen.

Det var väl mest kommunister som gick ut som frivilliga?

Det var nog ett blandat sällskap men frivilligvärvningen och frivilligbrigaderna organiserades genom kommunisterna. Det var flera som bröt sig ut från frivilligbrigaderna och övergick till spanska enheter.

Jag har hört att syndikalisterna och anarkisterna var en aning svårdisciplinerade.

I ett nummer av Vietnambulletinen var det en spanienkämpe som berättade. Jag tänkte jaaa, jaha, det är det gamla vanliga djävla historieförskrivningen! Det fanns bra folk och rötägg inom alla grupper. I boken "Svenskarna i Spanien" som Nilsson gett ut är det en som talar så in i helvete väl om Ragnar Skytte, som var medlem av Stockholms LS. Nilsson tyckte på något sätt att det var märkvärdigt att en syndikalist

Rudolf Berner, sid. 14.

kunde vara en bra karl. Det enkla fotfolket bland bolsjevikerna kör, oavsett vad som uppdagats och klarats upp, med de stalinistiska lamentationerna. Det går aldrig ur dem ser du. När jag skrev i tidningarna om hur det verkligen gått till blev jag utsatt för ett påhopp av bolsjevikerna, men det hade dom inget för. De som satt i någon ansvarig ställning, till och med Sixten Olsson, numera Rogeby, bad när det visade sig att jag ~~hax~~ hade rätt på sina bara ~~kän~~ knän om förlåtelse för att dom hade varit djävliga.

Knut Senander berättade att dom där anarkisterna gick hem så fort det var fråga om någon demonstration på deras respektive hemorter.

Mycket av det där är som jag sa bara skitprat, men det fanns några franska anarkister som inte tyckte att det var människovärdigt att bli transporterade i godsfinikor ut till fronten och därför åkte hem igen. Det är förbänne mig synd att kalla dem för anarkister. Det var såna där långhåriga, skäggiga element som hade smink på kinderna, pudrade sig och höll på. Det fanns många ~~hax~~ lurviga grupperingar av det slaget i Frankrike. Det fanns också en del yrkeskrigare som hoppade på i alla möjliga krig. En del svenskar var ju sedan med både i Finland och i Norge.

Du sysselsatte dig uteslutande som journalist?

Jag skötte den så kallade presstjänsten och översatte en del som stod i den svenska pressen som ~~kän~~ kunde vara av intresse åt spanska tidningar. I Madrid hade jag till uppgift att skumma skandinaviska, holländska och tyska tidningar, således alla jag kunde läsa, och rapportera det dom skrev. Ivan Faludi hade tidigare skött den saken.

Noninterventionspaktens uppfattades väl som ett svek från demokratiens sida?

Den kunde väl inte uppfattas på annat sätt. Det var en jävla politik. Man gav fria händer åt Mussolini och Hitler för att stöka till det som dom ville ha det. Sovjet spelade också en dubbelroll i det hela. Dom gick in för att kommunisterna skulle ha makten och skapade splittring vid fronterna då enigheten var som mest nödvändig.